

Century', edited by Michael J. Hogan, 500–521. Cambridge: Cambridge University Press.

5. Lipovetsky, Gilles. 1990. *La era del vacío: Ensayos sobre el individualismo contemporáneo [The Era of Emptiness: Essays on Contemporary Individualism]*, translated by Joan Vinyoli and Michèle Pendanx. Barcelona: Anagrama.

6. Nye, Joseph S. 1990. *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*. New York: Basic Books.

7. Nye, Joseph S. 2006. "Soft Power and European-American Affairs". In *Hard Power, Soft Power and the Future of Transatlantic Relations*, edited by Thomas L. Ilgen, Chapter 3. Routledge.

8. Nye, Joseph S. 2004. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs.

9. Nye, Joseph S. 2011. *The Future of Power*. New York: PublicAffairs.

10. Renshon, J., and D. Kahneman. 2016. "Hawkish Biases and the Interdisciplinary Study of Conflict Decision-Making." In

Advancing Interdisciplinary Approaches to International Relations, 51–81. Cham: Springer. Accessed February 1, 2024. https://doi.org/10.1007/978-3-319-40823-1_3

11. Sheridan, Alan. 2003. *Michel Foucault: The Will to Truth*. London: Taylor & Francis Group.

12. Xi, Jinping. 2020. "Working Together to Deliver a Brighter Future for Belt and Road Cooperation." Accessed February 5, 2024. http://so.china-embassy.gov.cn/eng/zfgx_1/202009/t20200926_7200723.htm.

13. Xi, Jinping. 2021a. "Full Text of Xi Jinping's Speech on the CCP's 100th Anniversary." Nikkei Asia. Accessed February 5, 2024. <https://asia.nikkei.com/Politics/Full-text-of-Xi-Jinping-s-speech-on-the-CCP-s-100th-anniversary>.

14. Xi, Jinping. 2021b. "Keynote speech by Chinese President Xi Jinping at the opening ceremony of the Boao Forum for Asia Annual Conference 2021." Xinhua. Accessed February 5, 2024. <http://surl.li/rwkdn>.

T.A. Пода

КОМУНІКАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ М'ЯКОЇ СИЛИ: СОЦІОФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Вступ. Міжнародна обстановка сучасного світу з геополітичними загрозами, що зростають, актуалізує завдання пошуку оптимальних форм застосування «м'якої сили», що з опорою на ефективні інформаційно-комунікаційні технології враховують міжнародний досвід і національну специфіку політичних суб'єктів. **Метою дослідження** є виявлення комунікативного характеру «м'якої сили» як здатності впливу на інтерпретацію поточних питань світової політики та міжнародних відносин. Завдання дослідження: уточнити зміст поняття «м'яка сила»; виявити комунікативну специфіку створення привабливого іміджу держави, яка використовує м'яку силу для внутрішньої та міжнародної політики, в рамках міжнародних відносин. **Методологія дослідження** включає системний підхід для вивчення елементів системи «м'якої сили». Автор виходить із конструктивістського підходу, в рамках якого події та явища міжнародного життя є соціолінгвістично сконструйованими матрицями переконань. Базовим інструментом дослідження став дискурс-аналіз. **Результати дослідження.** Розглянуто основні інтерпретації поняття «м'якої сили». Уточнено, що м'яка сила здійснює свій вплив на знаково-символічному та ідейно-ціннісному рівнях. Виявлено взаємозв'язок даного концепту з теоріями дискурсу як владними взаємовідносинами, частиною яких стає стратегія зваблення за допомогою конструювання образів політичних суб'єктів. **Обговорення.** В умовах геополітичних умов, що ускладнюються, нагальною стає потреба продовжити пошуки меж ефективності «м'якої сили». **Висновки.** «М'яка сила» (Дж. Най) може бути визначена як здатність акторів досягати своєї мети, змінюючи поведінку інших у бажаному напрямку, спираючись на привабливість та (або) переконання. Ця здатність є похідною від наявних у розпорядженні політичних суб'єктів нематеріальних ресурсів впливу. По суті, м'яка сила смислотворення та когнітивного примусу до певного бачення реальності є дискурсивною практикою. Дискурсивна політика держави як прояв «м'якої сили» на рівні ментального форматування та оперування змістами виступає силою, яка виробляє привабливі образи влади. За допомогою залучення дискурсу «спокуси» політичні суб'єкти можуть розраховувати на підтримку своїх цілей та інтересів іншими учасниками на міжнародній арені.

Ключові слова: м'яка сила, дискурс, спокуса, символічна політика, міжнародні відносини.

DOI: 10.18372/2412-2157.39.18459

УДК 7.038.6(045)

О.М. Сідоркіна

ОСОБИСТІТЬ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ (КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ)

Національний авіаційний університет
ORCID ID: 0000-0002-8624-2398

Анотація. У статті розглядаються суперечності між традиційними формами соціалізації індивіда та новітніми засобами здійснення комунікативних зв'язків у процесі соціальної комунікації. Показуються основні напрямки трансформації комунікативного простору у сучасному інформаційному суспільстві, місця у ньому особистості та необхідність їхнього соціально-філософського аналізу як фактору соціального розвитку в умовах сучасних науково-технічних та соціокультурних викликів.

Ключові слова: інформаційне суспільство, комунікативний простір, соціальна комунікація, індивідуальне і суспільне, соціалізація, соціальний розвиток.

Вступ

За останні роки відбулися істотні зміни у засобах та технічній базі соціально-комунікативних зв'язків, які значно розширили свої можливості за рахунок розвитку перш за все дистанційних методів навчання та спілкування. Розвиток новітніх інформаційних технологій, поява штучного інтелекту сприяли якісним змінам у характері буття віртуального, зумовили нові аспекти у взаємовідносинах у рамках

інтерактивної системи «людина-машина», визначили появу нових тенденцій у характері і засобах соціалізації індивідів, співвідношенні особистості й колективу, що потребує подальшого соціально-філософського осмислення.

Різні аспекти трансформації соціально-комунікативних зв'язків, зокрема у плані осмислення наслідків і результатів розвитку новітніх інформаційних технологій, почали привертати увагу

вітчизняних та зарубіжних дослідників. Філософське осмислення нового підґрунтя соціальної комунікації в умовах інформаційного суспільства ми знаходимо у роботах М. Маклуена (ідеї «електричного буму»), Ж. Бодрійяра, Н. Лумана, Т. Парсонса, К. Поппера і М. Кастельса (теорія «нової електронної культури») (Луман 2016; Холод 2018). Праці цих та інших учених становлять концептуальні витoki вивчення соціальних комунікацій.

Значна кількість робіт відображає дослідження окремих складових сучасних соціально-комунікативних процесів, у яких ґлибше аналізуються трансформаційні процеси у соціальній, політичній, релігійній, культурній, морально-етичній комунікації, ролі засобів масової інформації у формуванні інформаційного контенту (Вощенко та інші 2021; Дротянко 2022; Моїсєєва 2014; Сідоркіна та інші 2019; Скиба І. 2023; Скиба О. 2023; Орденів 2023; Харченко 2019; Холод 2018; Якубовська та Масі 2019).

Мета дослідження

Не зважаючи на те, що соціально-комунікативні процеси в умовах сучасного інформаційного суспільства постійно привертають до себе увагу дослідників, зберігається актуальність як загально-філософського, так і соціально-філософського вивчення зокрема трансформацій у співвідношенні соціального та індивідуального, що має важливе практичне значення, оскільки вимагає пошуку і розробки нових підходів до традиційних психолого-педагогічних технологій, процесів виховання особистості, соціального управління тощо. Проблема полягає у виникненні суперечності між традиційними формами соціалізації індивіда та новітніми засобами здійснення комунікативних зв'язків у процесі соціальної комунікації. Тому метою даної статті є виокремлення основних тенденцій, пов'язаних із трансформацією комунікативного простору особистості в умовах сучасних науково-технічних та соціокультурних викликів.

Методологія дослідження

Методологічну основу статті склали теоретичні засади діалектичного підходу у трактуванні розуміння суперечностей, принципи системного підходу, теорії комунікації та концепції соціальної сутності людини. Також у своїх міркуваннях ми спиралися на філософські дослідження комунікативного дискурсу у сучасному інформаційному суспільстві.

Результати

Розвиток сучасних інформаційних технологій зумовив появу цілої низки суспільно-комунікативних явищ, які потребують подальшого осмислення з позицій соціальної філософії. Перш за все необхідно констатувати формування, внаслідок цих процесів, нового комунікативного простору особистості, що має специфічні риси, відмінні від традиційної соціально-комунікативної системи. Вони проявляються у подальшому поглибленні «віртуалізації» простору комунікації, коли можна вести мову вже про повноцінний феномен буття віртуального. Крім того, буття нового комунікативного простору характеризується дистанційністю, мережевістю, прозорістю

особистої інформації, а також такими рисами, як «аватаризація» та «геймеризація». Останні дві виділені риси мають, на наш погляд, істотне значення для подальшого розвитку соціального та індивідуального комунікативного простору, визначаючи екзистенційні умови буття індивідуального у соціальному.

Ці умови, насамперед, формуються за рахунок можливості створення модельованих варіантів здійснення комунікації, можливості відокремлення людини – носія аутентичної особистості та індивідуальності від її представника у мережевому середовищі («аватара») як суб'єкта комунікації, що особливо зросло із розвитком технологій штучного інтелекту та GPT-чатів, VR-технології. У загальному підсумку вони створюють зростаючі можливості для формування нової, альтернативної реальності та участі у ній, попередником яких можна вважати розвиток комп'ютерних ігор.

Якщо говорити про основні напрямки трансформації комунікативного простору у сучасному інформаційному суспільстві та місця у ньому окремого індивіда із соціально-філософських позицій, то необхідно відмітити трансформацію самого характеру соціальної та міжособистісної комунікації у рамках «віртуалізації» цього процесу за рахунок зміни у співвідношенні частки «живого» спілкування. По-друге, відбуваються зміни у системі взаємовідносин людини (індивіда) та середовища його життя, пов'язані з кардинальними удосконаленнями так званої «другої природи», оточення, створеного самою людиною.

Зміни у характері здійснення комунікативних зв'язків зумовлюють відповідні зміни та умови функціонування традиційних суспільних інституцій, що формують систему виробничих відносин, місць застосування праці, систем соціального управління, а це, відповідно, визначає і місце окремого індивіда у сучасному суспільстві. Результати розвитку нових інформаційних технологій породжують також нове осмислення проблем формування людських колективів, вибудовування у них міжособистісних стосунків в умовах дистанційного спілкування, що позначається і на соціально-філософських аспектах зазначених процесів.

Із цим пов'язане і питання аналізу новітніх тенденцій у функціонуванні системи «особистість-колектив-суспільство», тобто сутності самого процесу соціалізації особистості у соціумі. Всі ці напрямки трансформації соціального та індивідуального комунікативного простору доцільно розглядати як суспільні виклики та ризики, що часто можуть набувати екстремальних параметрів розвитку.

Обговорення

Об'єктивною основою трансформації соціального та індивідуального комунікативного простору виступають зміни у виробничо-економічній та соціальній сферах. Нові прояви феномену масовості інформаційних потоків та пов'язаних із ними явищ знайшли відображення у філософських та соціологічних роботах, у яких аналізувалися процеси становлення сучасного інформаційного суспільства, зокрема із застосуванням основних положень теорії комунікації. Вивчення теоретичних та практичних засад аналізу соціальних комунікацій спирається на

вже класичні праці Н. Лумана, Ж. Бодрійяра, М. Маклуена, Т. Парсонса, К. Поппера, М. Кастельса та ін. Так, за Н. Луманом, міжлюдські стосунки є неможливими без комунікації, але при цьому комунікація є неймовірною, оскільки вона охоплює більшу кількість людей, на відміну від тієї кількості, на яку була спочатку розрахована в конкретній ситуації (Луман 2016; Холод 2018, 76).

М. Кастельс дав розгорнутий соціологічний аналіз процесів становлення нової інформаційної епохи, що сприяє формуванню нового суспільства завдяки розгортанню інформаційних мереж, де визначальне значення набувають інформаційні потоки і пов'язані з ними інформаційно-комунікаційні технології. Стосовно теми даної статті у рамках своєї теорії нової електронної культури М. Кастельс звернув увагу та проаналізував таке явище, як «домоцентризм», виділивши основні характеристики цієї своєрідної електронної оселі (Холод 2018, 91). Суттю даного явища є зменшення мотивації людей до живого спілкування із сусідами, оскільки електронні пристрої створюють для них гарантовані умови для тривалого усамітнення без необхідності частого здійснення процесу спілкування.

У своїх попередніх роботах ми звертали увагу на соціальну природу комунікативних процесів, які залежать від закономірностей процесів соціалізації людини (людини як колективної істоти, сенс існування якої є буття іншого) та їхній амбівалентний характер, здатність виступати як у формі активного і конструктивного спілкування, так і приймати негативний бік у вигляді феномену самотності (Сідоркіна та інші 2019, 54-55). Людина від початку своєї появи почала виступати у двох взаємопов'язаних вимірах – як людина розумна і як людина суспільна, що, по суті, є тотожним. Тобто соціальний початок у людини має універсальний характер, становить сутнісну її ознаку як складної біопсихосоціальної істоти. Тому людська сутність не є абстрактною, яка може бути притаманна окремому індивіду, а справжня дійсність людської сутності виступає як сукупність усіх суспільних відносин, що виключає ізоляваність людини. Окремі історичні випадки тільки підтверджують це правило. Цим зумовлений і характер співвідношення соціального та індивідуального у сучасних комунікативних процесах.

Трансформація сучасного характеру соціальної та міжособистісної комунікації у рамках буття віртуального проявляється змінами у співвідношенні частки «живого» і «дистанційного» спілкування. Осмислення цих тенденцій пов'язується із загальнофілософською проблемою людини індивідуальної і колективної, а саме особливостей формування людини як родового поняття, але вже у нових умовах обмеженості частки «живої» комунікації. Буття віртуального перетворюється на посередницьку систему у процесі комунікації, своєрідний фільтр-бар'єр, який здатний видозмінити характер і результати формування суспільних якостей людини. Ці якості є результатом дії адаптаційних механізмів до середовища її життя у формі удосконаленої «другої природи». Але адаптація людини є адаптацією її як соціальної істоти, тобто

відбувається через суспільство, суспільні механізми, інституції, комунікацію.

Розвиток науки та багатий експериментальний матеріал свідчить про те, що лише в умовах нормальної людської комунікації можливе існування і розвиток нормальної психічної сфери, а різного роду обмеження, а тим паче відсутність спілкування, призводять до порушень станів свідомості, а також емоційно-вольової сфери людини. З цих позицій також необхідний подальший аналіз суперечностей між традиційними формами соціалізації індивіда та новітніми засобами здійснення комунікативних зв'язків у процесі соціальної комунікації.

Висновки

Отже, сучасний етап розвитку інформаційного суспільства характеризується формуванням нового комунікативного простору особистості, що має специфічні риси, відмінні від традиційної соціально-комунікативної системи. Однією з головних проблем, зумовлених цим розвитком, що потребують подальшого соціально-філософського аналізу, є суперечності між традиційними формами соціалізації індивіда та новітніми засобами здійснення комунікативних зв'язків у процесі соціальної комунікації. Насамперед, це є проблемою співвідношення особистого та суспільного в умовах сучасних викликів, пов'язаних із трансформацією комунікативних засобів соціалізації індивіда.

На основі діалектичного розуміння суперечностей та соціальної сутності людини ми прогнозуємо низку тенденцій, зумовлених змінами у комунікативному просторі особистості. Останні супроводжуються розширенням і поглибленням буття віртуального у тому числі шляхом поділу особистості на реальність та образ (дихотомія: особистість – аватар), геймеризації та моделювання віртуальної реальності в умовах розвитку технологій штучного інтелекту. Все це створює зростаючі можливості для формування нової, альтернативної реальності та участі у ній. Ці соціально обумовлені в своїй основі тенденції покликані до життя удосконаленням інструментарію та технічних засобів здійснення суспільної та індивідуальної комунікації, теоретичними та практичними можливостями створення симбіотичних систем «людина-машина», «людський інтелект-штучний інтелект» із синергетичним ефектом.

Розглянуті нами тенденції, пов'язані із трансформацією комунікативного простору особистості в умовах сучасних науково-технічних та соціокультурних викликів, мають, на наш погляд, істотне значення для подальшого розвитку і розкриття суперечностей між особистісним та суспільним, визначаючи екзистенційні умови буття індивідуального у соціальному. У практичному плані цим зумовлена у майбутньому постановка питань, пов'язаних із принципами соціального управління, формування традиційних людських колективів, психологія взаємовідносин, психо-дидактика освітнього середовища та низка інших, які визначатимуть актуальність подальших соціально-філософських досліджень.

Список літератури

1. Вощенко В., Денисовець І., Вдовіна О. Інформаційні засоби відображення повсякденності в індивідуальній свідомості на тлі постмодерної реальності. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2021. № 4. С. 84-89.
2. Дротянко Л. Г. Етнокультурний чинник міжцивілізаційних відносин XX-XXI ст. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія «Філософія. Культурологія»*. 2022. № 2 (36). С. 5-10. DOI: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.36.16962>
3. Луман, Ніклас. Неймовірність комунікації. *Філософія і методологія соціальних комунікацій* [Текст]: хрестоматія, уклад.: В. М. Грубов, М. Г. Санакуєв. Київ: Білий Тигр, 2016. С. 58-73.
4. Моїсєєва Н. І. Глобалізаційні тенденції у сфері соціальних комунікацій. *Вісник Харківської державної академії культури*. Харків: ХДАК, 2014. Вип. 43. С. 110-119.
5. Сідоркіна О. М., Скиба О. П., Пода Т. А. Соціальна природа комунікативних процесів. *Філософські обрії*. Полтава: [б. в.]. 2019. Вип. 42. С. 54-58.
6. Скиба І. П. Трансформація мови комунікації під впливом процесів інформатизації суспільства. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія «Філософія. Культурологія»*. 2023. № 2 (38). С. 94-100. DOI: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.2.18121>
7. Скиба О. П. Мова наукової комунікації в інформаційному суспільстві: соціально-філософський аспект суспільства. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія «Філософія. Культурологія»*. 2023. № 2 (38). С. 43-48. DOI: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.2.18110>
8. Орденів С. С. Трансформація концепту прав людини у політичній мові комунікації. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія «Філософія. Культурологія»*. 2023. № 2 (38). С. 30-37. DOI: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.2.18108>
9. Харченко Л. М. Соціальні інформаційні комунікації як основа суспільних перетворень. *Філософські обрії*. Полтава: [б. в.], 2019. Вип. 42. С. 38-42.
10. Холод О. *Соціальні комунікації: тенденції розвитку*: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. й доп. Київ: Видавництво «Білий Тигр», 2018. 370 с.
11. Якубовська М. Г., Масі Н. І. Еволюція соціальних комунікацій: становлення нової культурної реальності. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. Київ: Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв, 2019. № 2. С. 130-136.

References

1. Voshchenko, Viktoriia, Iryna Denysovets, and Olena Vdovina. 2021. "Informatsiyni zasoby vidobrazhennya povsyakdennosti v individualnyi svidomosti na tli postmodernoyi realnosti" ["Information Means of Reflecting Everyday Life in Individual Consciousness Against the Background of Postmodern Reality"]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiya, Library Science. Record Studies. Informology* 4: 84–89.
2. Drotianko, Liubov. 2022. "Etnokulturny chynnyk mizhtsyvillizatsiynykh vidnosyn XX-XXI st." ["Ethno-Cultural Factor

of Inter-Civilizational Relations of the XX-XXI Centuries"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seriya: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 2 (36): 5–10. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.36.16962>

3. Luman, Niklas. 2016. "Neymovimist komunikatsiyi" ["The Improbability of Communication"]. In *Filosofiia i metodolohiya sotsialnykh komunikatsiy, Philosophy and methodology of social communications*, edited by V. Hrubov, M. Sanakuyev. Kyiv: Bilyy Tyhr.

4. Moisyeyeva, Nataliia. 2014. "Hlobalizatsiyni tendentsiyni u sferi sotsialnykh komunikatsiy" ["Globalization Trends in the Sphere of Social Communications"]. *Visnyk Kharkivskoyi derzhavnoyi akademiyi kultury, Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture* 43: 110–119.

5. Sidorkina, Olena, Oksana Skyba, and Tetiana Poda. 2019. "Sotsialna pryroda komunikatyvnykh protsesiv" ["The Social Nature of Communicative Processes"]. *Filosofski obriyi, Philosophical Horizons* 42: 54–58.

6. Skyba, Ivan. 2023. "Transformatsiia movy komunikatsii pid vplyvom protsesiv informatyzatsii suspilstva" ["Transformation of the Language of Communication Under the Influence of Society's Informatization Processes"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seriya: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 2 (38): 94–100. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.2.18121>

7. Skyba, Oksana. 2023. "Mova naukovoi komunikatsii v informatsiynomu suspilstvi: sotsialno-filosofskyi aspekt suspilstva" ["Language of Scientific Communication in the Information Society: Social and Philosophical Aspect"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seriya: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 2 (38): 43–48. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.2.18110>

8. Ordenov, Serhii. 2023. "Transformatsiya kontseptu prav lyudyny u politychniy movi komunikatsiyi" ["Transformation of the Concept of Human Rights in the Political Language of Communication"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seriya: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 2 (38): 30–37. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.2.18108>

9. Kharchenko, Larysa. 2019. "Sotsialni informatsiyni komunikatsiyi yak osnova suspilnykh peretvoren" ["Social Information Communications as the Basis of Social Transformation"]. *Filosofski obriyi, Philosophical Horizons* 42: 38–42.

10. Kholod, Oleksandr. 2018. *Sotsialni komunikatsiyi: tendentsiyni rozvytku [Social Communications: Development Trends]*. Kyiv: Vydavnytstvo "Bilyy Tyhr".

11. Yakubovska, Mariia, and Nataliia Masi. 2019. "Evolutsiia sotsialnykh komunikatsiy: stanovlennya novoyi kulturnoyi realnosti" ["Evolution of Social Communications: the Formation of a New Cultural Reality"]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiya, Library Science. Record Studies. Informology* 2: 130–136.

O. Sidorkina

PERSONALITY IN THE CONDITIONS OF CONTEMPORARY CHALLENGES (COMMUNICATION ASPECT)

Introduction. In recent years, social-communicative relations have undergone significant changes in both methodology and technological foundations, greatly enhancing capabilities, primarily through the development of distance learning and communication methods. The advent of advanced information technologies and artificial intelligence has led to qualitative shifts in the nature of virtual existence and has introduced new dynamics in the interactive "human-machine" system. These developments have also influenced new trends in individual socialization processes and the interaction between individuals and groups, necessitating further socio-philosophical exploration. **The aim of the article** is to highlight the principal issues associated with the transformation of the individual's communicative space in the conditions of contemporary scientific, technical, and socio-cultural challenges. **Research methods.** The theoretical and methodological basis of this article is the dialectical approach in terms of understanding contradictions, alongside the principles of systemic analysis, communication theory, and the concept of social essence of a person. Additionally, our generalizations draw upon philosophical studies of communicative discourse within the context of the contemporary information society. **Research results.** The advancement of modern information technologies has catalyzed a series of social and communicative phenomena, evident in the creation of a new communication space of the individual. This space is characterized by the further deepening of the "virtualization" of the communication. **Discussion.** Changes in the production, economic and social spheres are the objective basis of the transformation of the social and individual communication space. One of the new phenomena characteristic of the information society is domocentrism, which refers to a decline in individuals' motivation for face-to-face communication, driven by the proliferation of electronic communication technologies. This shift determines the nature of the relationship between social and individual within modern communication processes. **Conclusions.** The current stage of the development of the information society is characterized by the

formation of a new communication space of the individual, distinct in its characteristics from the traditional social and communication systems. One of the main problems caused by this development, which require further socio-philosophical analysis, is the contradictions between the traditional forms of socialization of the individual and the newest means of establishing communication connections in the process of social communication.

Keywords: information society, communication space, social communication, individual and social, socialization, social development.

DOI: 10.18372/2412-2157.39.18460

УДК 316.772.5:004 (045)

І.П. Скиба

СПЕЦИФІКА КОМУНІКАТИВНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Національний авіаційний університет
e-mail: ivan.skyba@npp.nau.edu.ua; ORCID ID: 0000-0003-1555-8632

Анотація. У статті проведено дослідження специфіки комунікативних процесів в умовах інформатизації суспільства. Автор обстоює думку, що процеси інформатизації суспільства, з одного боку, ведуть до розвитку новітніх засобів масової комунікації, у такий спосіб збільшуючи канали та технічні можливості для забезпечення комунікативних процесів у сучасному суспільстві. З іншого боку, сам по собі розвиток технічних засобів комунікації автоматично не призводить до успішного забезпечення комунікативних процесів. Більше того, прискорення темпів життя та форсування процесів комунікації веде до більш чіткого розділення та протиставлення інформаційного та власне комунікативного в сучасних комунікативних процесах, оскільки «інформаційне» та «комунікативне» мають кардинально різноспрямовані вектори розвитку. Важливу роль у вирішенні даної суперечності відіграє наукове знання.

Ключові слова: комунікативні процеси, комунікативна активність, комунікативна мета, комунікація, інформатизація, суспільство, інформаційно-комунікаційні технології, діяльність, наукове знання, «втеча від свободи».

Вступ

У сучасному суспільстві відбуваються глибокі трансформації, що викликані стрімким розвитком науки та техніки, впровадженням у різні сфери соціальних практик новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Загалом ці трансформації проявляються в накопиченні значних змін у різних сферах соціокультурної діяльності й, насамперед, вони трансформують саму комунікативну (комунікаційну) сферу, визначаючи, у такий спосіб, специфіку сучасних комунікативних процесів. Під впливом процесів комп'ютеризації та інформатизації відбувається значне розширення каналів комунікації. Виникнення віртуальної реальності, штучного інтелекту, подальше впровадження надсучасних технологій веде до все більшого ускладнення структури сучасних комунікативних процесів. Це, з одного боку, надає більше технічних можливостей для здійснення комунікативних процесів, а з іншого боку, успіх останніх все більшою мірою починає залежати від зростаючої низки факторів, що робить їхню реалізацію, як це не парадоксально, важчою. Ситуація загострюється й через трансформацію мови комунікації, що відбувається під впливом процесів комп'ютеризації та інформатизації (Скиба 2023).

У зв'язку із цим актуалізується дослідження питання специфіки комунікативних процесів в умовах інформатизації суспільства.

Метою статті є виявлення специфіки комунікативних процесів в умовах інформатизації суспільства.

Методологія дослідження

Теоретико-методологічною основою даного дослідження виступають загальнонаукові та спеціальні методи і підходи, за допомогою яких досліджуватиметься специфіка комунікативних

процесів в умовах інформатизації суспільства. В якості одного з таких було використано компаративно-аксіологічний метод, а також комплексний та системний підходи. Компаративно-аксіологічний метод планується використати при дослідженні тенденцій у трансформації каналів комунікації при виявленні зв'язку між ціннісними установками соціокультури і характером сучасних комунікативних процесів. Системний і комплексний підходи використовуються через складність і змінність об'єкта дослідження, у зв'язку з необхідністю врахування взаємодії соціального, культурно-історичного та когнітивного вимірів трансформації комунікативних процесів.

В рамках дослідження комунікація нами розуміється переважно як основний спосіб людського існування, що формує соціальний процес, в якому люди є немінучими учасниками. В цьому розумінні комунікація є ніби «склеюючим» елементом соціальних відносин, первинним соціальним процесом формування соціальної реальності. Комунікація як така стає дійсністю завдяки успішним комунікативним процесам.

Результати

Відомий американський теоретик комунікації Вілбур Шрамм свого часу справедливо писав: «Комунікація (принаймні, людська комунікація) – це те, що здійснюється людьми. Сама по собі, без людей – вона не існує. У ній немає нічого магічного, крім того, що в неї вкладають люди, вступаючи в комунікаційні зв'язки. У повідомленні немає іншого змісту, крім того, що в нього вклали люди. У такий спосіб, той, хто вивчає комунікацію, вивчає людей, які вступають у відносини один з одним, зі своїми групами, організаціями та суспільством загалом. Вони впливають один на одного, інформують одних і є поінформованими з боку інших, навчають одних та навчаються в інших, розважають одних та